МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет журналістики
Кафедра зарубіжної преси та інформації

Затверджено
на засіданні кафедри зарубіжної преси та інформації факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 3 від 5.09.2022 р.)

Завідувач кафедри – доктор наук із соціальних комунікацій, професор Мар'ян ЖИТАРЮК

Силабус із навчальної дисципліни «Пропаганда: теорія і практика моделювання ідеологем», яку викладають в межах ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «ЖУРНАЛІСТИКА» другого (магістерського) рівня вищої освіти для здобувачів зі спеціальності 061 – журналістика

Львів – 2022

Назва дисципліни	**«Пропаганда: теорія і практика моделювання ідеологем»**
Адреса викладання дисципліни	Вул. Генерала Чупринки, 49, Львів
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Факультет журналістики, кафедра зарубіжної преси та інформації
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань – 06 Журналістика, Спеціальність – 061 Журналістика
Викладач дисципліни	Лильо Тарас Ярославович, кандидат філологічних наук, доцент кафедри зарубіжної преси та інформації
Контактна інформація викладачів	taras.lylo@lnu.edu.ua https://journ.lnu.edu.ua/employee/lylo-t-ya Львів, вул. Генерала Чупринки, 49, каб. 306
Консультації з дисципліни відбуваються	Вівторок, 14.00-15.00 год, (вул. Генерала Чупринки, 49, ауд. 306), а також – у день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю зі студентами). Можливі й онлайн-консультації через Telegram, Messenger, Zoom або інші ресурси. Для погодження часу онлайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача, або телефонувати.
Сторінка дисципліни	https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/Lylo-Propaganda-teoria
Інформація про дисципліну	Дисципліна «Пропаганда: теорія і практика моделювання ідеологем» є вибірковою дисципліною зі спеціальності 061 – журналістика для освітньої програми «Журналістика», яка викладається в першому семестрі обсягом 3 кредити (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS)
Коротка анотація дисципліни	Курс розрахований для студентів-магістрів першого року навчання і покликаний не тільки ознайомити студентів з теорією і практикою моделювання ідеологем, а й допомогти їм ідентифікувати насамперед патогенні ідеологеми в умовах гібридних воєн. Тому у дисципліні представлено як огляд категорій пропаганди та їх призначення, так й інструментів, за допомогою яких ідеологеми функціонують у сучасному медіапросторі.
Мета та цілі дисципліни	Мета – систематизація теоретичних основ та набуття практичних навичок у виявленні насамперед патогенних ідеологем в сучасних (насамперед російських) ЗМІ. На перший погляд, посткомуністичне суспільство, свідомість громадян якого тривалий час була ідеологічним матеріалом, мало би виробити імунітет проти деструктивного впливу пропаганди. Однак і сьогодні опір пропагандистському маніпулюванню є проблемою. Сучасна пропаганда стала вишуканою, а людина – вразливішою. Тому завданнями дисципліни є: • полегшити слухачам дисципліни ідентифікацію ворожих ідеологем та розкриття їх деструктивного змісту. • сприяти коректному й вільному оперуванню термінологією, що стосується питань пропаганди та ідеологем як універсалій пропагандистського дискурсу; • навчити студента вільно оперувати фактами, які здатні спростовувати основні ідеологеми сучасної російської пропаганди; • сприяти розумінню значення і призначення конструктивних ідеологем та їх поширення в умовах інформаційних воєн;

Література для вивчення дисципліни	**Базова**: 1. Thomson O - Historia propagandy. – Warszawa, 1999. – 495 s. 2. Давидюк. М. Як працює путінська пропаганда. – К., 2016. – 200 с. 3. Почепцов Г. Токсичний інфопростір. Як зберегти ясність мислення і свободу дії. – Х., 2022. – 384 с. 4. Бернейс Е. Пропаганда. – К., 2020. – 128 с. 5. Лильо Т. Світоглядна журналістика. – Львів, 2010. **Додаткова:** 1. Лильо Т. Ідеологеми сучасної антитерористичної пропаганди // Пам'ять століть. – 2004. – Ч.5-6. – С. 197-205. 2. Krzysztof Kłopotowski. „New York Times" naprawia świat // Rzeczpospolita. – 2002. – 9 listopada. 3. Dawid Warszawski. Czy „New York Times" naprawia swiat? // Rzeczpospolita. – 2002. – 23 listopada. 4. Krzysztof Kłopotowski. Misja, nie spisek? // Rzeczpospolita. – 2002. – 7 grudnia. 5. Olędzki J. Komunikowanie w świecie. Narzędzia, teorie, unormowania. – Warszawa, 1998. – 291 s. 6. Чернишов Д. Як люди думають. – К., 2019. – 272 с. 7. Лильо Т. Ідеологеми сучасної журналістики: теорія і практика (чи можливе світотворення поза світоглядним контекстом?) // Вісник Львівського університету. – Серія журналістики. 2006. Вип. 28. С. 111-117. 8. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н.Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. – К: Ліра- К, 2020. – 254 с. **Інтернет-джерела:** 1. Пропаганда: історія питання https://uchoose.info/propaganda-istoriya-pytannya/ 2. Теорія ропаганди Леонарда Дуба http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:rKZVoZ1SCkMJ:politics.chdu.edu.ua/art icle/view/107070/102039&cd=5&hl=uk&ct=clnk&gl=ua 3. Бехтєрєв Б.Російська пропаганда: теорія останнього ворога https://ms.detector.media/manipulyatsii/post/19433/2017-08-09-rossyyskaya-propaganda-teoryya- poslednego-vraga/ 4. Концепція пропаганди Жака Елюля https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/kontserptsiya-propagandi.pdf 5. Бучин О. Ідеологеми та міфологеми http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/21_2018/4.pdf
Обсяг дисципліни	Денне навчання: кількість кредитів – 3, кількість змістових модулів – 2. Загальний обсяг – 90 год., 32 год. авдиторних (16 год – лекції, 16 год. – практичні заняття), самостійна робота – 58 год. Заочне навчання: кількість кредитів – 3, кількість змістових модулів – 2. Загальний обсяг – 90 год., 16 год. авдиторних (10 год – лекції, 6 год. – практичні заняття), самостійна робота – 74 год.

Очікувані результати навчання	Очікувані результати навчання Після завершення курсу студент буде **знати:** • основні категорії пропаганди та їх використання на практиці у вигляді ідеологем; • функції ідеології та ідеологем в контексті завдань мас-медіа; • основні ідеології сучасності та їх вплив на журналістське призначення; • специфіку основних ідеологем сучасної російської пропаганди; • генезу основних пропагандистських наративів Росії; • особливості української контрпропаганди в умовах російсько-української війни. У процесі навчання студенти повинні набути певних знань, щоб **уміти:** • ідентифікувати основні ідеологеми російської пропаганди в умовах війни; • коректно, на достатньому аргументаційному рівні спростовувати сучасні пропагандистські наративи пропаганди противника; • перехоплювати інформаційну ініціативу під час продукування образів про українську історію та сучасність в умовах гібридної війни.
Ключові слова	Пропаганда, ідеологема, категорії пропаганди, деідеологізація, універсалії публіцистичного дискурсу.
Формат курсу	Очний/заочний
Теми	Див. СХЕМУ КУРСУ, додану до силабусу
Підсумковий контроль, форма	Залік
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань із журналістикознавчих дисциплін, достатніх для сприйняття катергоріального апарату.
Навчальні методи та техніки під час викладання курсу	Презентація, лекції, консультування, дискусії, метод проєктів і їх презентацій.
Необхідне обладнання	Комп’ютер, мультимедійний проєктор, планшет (для студентів), доступ до мережі Інтернет.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. З них: 60 балів – усні відповіді на практичних заняттях та участь у дискусіях (за відповідь на одному практичному занятті – максимум 10 балів. Всього за шість практичних занять – максимум 60 балів); Підготовка і презентація індивідуального проєкту на конкретну тематику – 40 балів Підсумковий проєкт передбачає написання (розробку) та презентацію індивідуального проєкту, а також обговорення в групі. Загалом упродовж семестру – 100 балів. Академічна доброчесність: Очікується, що студентські роботи будуть самостійними, оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших авторів становлять приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі є підставою для її незарахуванння викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі аудиторні заняття з курсу. Слухачі повинні інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку вони зобов’язані дотримуватися усіх строків, що визначені для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. Література. Усю літературу, яку студенти не зможуть знайти самостійно, викладач надає виключно

	в освітніх цілях без права її передачі третім особам.
Питання до заліку чи екзамену	В кінці семестру студенти захищають проєкт. Для того, щоб виконати проєкт необхідно: 1) вибрати закордонне ЗМІ; 2) проаналізувати проблемні матеріали, ідентифікувати основний ідеологічний вектор обраної газети, журналу, телеканалу тощо; 3) проаналізувати особливості висвітлення українського питання у цьому ЗМІ, вказати (у разі підстав) на неточності, маніпуляції, антиукраїнські ідеологеми.

СХЕМА КУРСУ

Тиж. / дата / год.	**Тема, план, короткі тези**	**Форма діяльності (заняття)* *лекція, самостійна, дискусія, групова робота), год.**	**Література. Ресурси в інтернеті**	**Години, самостійна робота**	**Термін виконання**
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теорія пропаганди та ідеологем.					
1тиждень	**Ідеології сучасності. Поняття ідеологема та її функціонування у ЗМІ.** Ідеологеми як універсалії публіцистичного дискурсу. Статус і місце ідеологій в інформаційному суспільстві.	Лекція (2 год)	Стаття Ідеологема // Словник української мови [Електронний ресурс] . - https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B5%D0%BC%D0%B0 Лисий І. Національна філософія": ідеологема чи метафілософський концепт? // Література та ідеологія : колективна монографія / [В. Агеєва, В. Єрмоленко, С. Іванюк та ін. ; наук. ред. та упоряд. Моренець В. П.] ; Нац. ун-т "Києво-Могилянська академія". - Київ : [НаУКМА], 2017. – 482 с. http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/12437 Дорда С. Ідеологія та ідеологема: до питання про визначення та класифікацію // Збірник наукових праць. 2015. Випуск 10. - https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/83031/1/Dorda_wpr_10_2015.pdf;jsessionid=76811F7A931932EEED1D7DA810036AA2	Засвоїти лекційні матеріали, методологічну базу дисципліни та опрацювати рекомендовану літературу (7 год).	тиждень
2 тиждень	**Категорії сучасної пропаганди.** Моральна категорія. Мілітарна категорія. Диверсійна категорія.	Лекція (2 год.)	Thomson O - Historia propagandy. – Warszawa, 1999. – 495 s.	Вивчити матеріали	тиждень

	Політична категорія. Релігійна категорія. Економічна категорія.			лекції та опрацювати рекомендовану літературу (3 год).	
3 тиждень	**Функції ідеологій у контексті завдань ЗМІ.** Інтеграційна функція, Орієнтаційна функція. Функція легітимізації влади.	Лекція (2 год.)	1.Дубов Д. Засоби масової інформації як якісно нові суб'єкти політичних комунікацій // Політичний менеджмент. – 2007. - № 1. – С. 57-65.	Засвоїти лекційні матеріали та опрацювати рекомендовану літературу (3 год).	тиждень
4 тиждень	**Специфіка ідеологізації преси. ЗМІ як об'єкт і суб'єкт ідеологічного впливу**. Медіаідеології. Soft-ідеології. Метод ексномінації.	Лекція (2 год.)	Тузіков А. Масс-медіа: ідеологія видимая і невидима / Андрій Тузіков //Ї. – 2009. - Ч 59 http://webcache.googleusercontent.com/search?q =cache:Pi10G7WMvIcJ:www.ji.lviv.ua/n59texts /tuzikov.htm&cd=2&hl=uk&ct=clnk&gl=ua Лильо Т. Ідеологізації в медіасфері:змі як об'єкт і суб'єкт ідеологізації // Вісник Львівського університету. Серія Журналістика. 2015. Випуск 40. С. 240–249. http://webcache.googleusercontent.com/search? q=cache:TqKi0yStGPcJ:www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FI21DBN%3 DLINK%26P21DBN%3DUJRN%26Z21ID%3 D%26S21REF%3D10%26S21CNR%3D20%26 S21STN%3D1%26S21FMT%3DASP_meta%2 6C21COM%3DS%262_S21P03%3DFILA%3D %262_S21STR%3DVLNU_Jur_2015_40_25&c d=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua	Підготувати есе на тему «Основні характеристики сучасних медіаідеологій» (3 год.)	тиждень
5 тиждень	**Особливості й призначення сучасної російської пропаганди.** Основні ідеологеми, риторика, цільова авдиторія.	Лекція (2 год.)	Грабовський С. (2013), Сталінські міфологеми Путіна, День, № 20, 5 лют. Грабовський С. (2015), Грандіозна маніпуляція та її витоки, // День, № 106, 19- 20 червня.	Вивчити матеріали лекції та опрацювати рекомендовану літературу (3 год).	тиждень

6. тиждень	**Ментальний та ідеологічний симбіоз як основа для ідеологем китайської пропаганди.** Використання символіки чисел.	Лекція (2 год.)	Кармайкл Ф. Мережеві фейки і китайська пропаганда - як це працює // BBC. – 2021. - 6 серп. Новик П. Як китайська пропаганда допомагає росії та працює проти України: підбірка тижня. – [Електронний ресурс]. - https://ye.ua/syspilstvo/60361_Yak_kitayska_pr opaganda_dopomagaye_rosiyi_ta_pracyiye_prot i_Ukrayini_pidbirka_tizhnya.html (17 серпня, 2022).	Вивчити матеріали лекції та опрацювати рекомендовану літературу (3 год).	тиждень
7. тиждень	**Ідеологема «побєда» в російській пропаганді.** Призначення актуалізації ідеологеми побєда в сучасній пропаганді Кремля. Явище “побєдобєсіє”..	Лекція (2 год.)	Днем Перемоги Росія маскує свою фашистську сутність – історики США. https://www.radiosvoboda.org/a/26997519.html Потапенко Я. Концепт «Великої Перемоги» як антиукраїнська ідеологема кремлівської пропаганди: спроба комплексного міждисциплінарного аналізу // Наукові Записки з української історії: Збірник наукових статей. Переяслав-Хмельницький, 2015. – Вип.36. С.112-121.	Підготуватися до дискусії на тему «Експлуатація ідеологеми «побєда» та «можем повторить» в сучасній російській пропаганді» (3 год.)	тиждень
8. тиждень	**Ідеологеми провідних західних ЗМІ (на прикладі «The New York Times»).** Візія світоустрою у редакційній політиці «The New York Times». .	Лекція (2 год.)	1. Krzysztof Kłopotowski. „New York Times” naprawia świat // Rzeczpospolita. – 2002. – 9 listopada.	Опрацювати статтю К. Клопотовського о. Підготуватися до дискусії (3 год.)	тиждень
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ №2 Моделювання ідеологем у ЗМІ.					
9. тиждень	«Ідеологеми «The New York Times»»	Практичне (2 год.)	Krzysztof Kłopotowski. „New York Times” naprawia świat // Rzeczpospolita. – 2002. – 9 listopada. Компанія «Нью-Йорк Таймс». Питання етики в журналістиці [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.aup.com.ua/uploads/NewYork_Times.pdf	Підготувати відповіді на запитання: Прокоментуйте таку ідеологему газети «Людина є вільною і може сама себе створювати». Ідеологема «NYT» «вартості випливають тільки з виховання і не є абсолютні». Дискусія. Позиція видання щодо виставки	тиждень

				картини в Бруклінському музеї сучасного мистецтва. Основні меседжі газети щодо українського питання. (5 год.)	
10. тиждень	Основні ідеологеми російських ЗМІ	Практичне (2 год.)	Розпач турбопатріотів. Як російська пропаганда реагувала на відступ на Харківщині [Електронний ресурс]: https://www.bbc.com/ukrainian/feat ures-62880277 Як працює російська пропаганда в медіа [Електронний ресур] https://ukrainer.net/propaganda- rosii-zmi/ Шпет Я. Як розвивалася російська пропаганда [Електронний ресур] https://suspilne.media/224927- ak-rozvivalasa-rosijska- propaganda/	Підготувати відповіді на запитання: Відмінне і схоже у совєтській та російській пропагандою. Ідеологема «руський мир»: ґенеза, основні характеристики, призначення. Ідеологема «трьох братніх народів». 4. Ідеологема «денацифікація». (5 год.)	тиждень
11. тиждень	Маніпулятивні ідеологеми в контексті хронологічної війни.	Практичне (2 год.)	Лильо Т. Деісторизація свідомості як передумова ефективності маніпулятивних ідеологему сучасній публіцистиці // Вісник Львів. ун-ту. Серія журн. 2011. Вип. 35. С. 46–54	Підготувати відповіді на запитання: Метод зміщення аргументаційних акцентів. Мприяння історичній амнезії. Підпорядкування історичної правди політкоректності. (5 год.)	тиждень

12. тиждень	Ідеологеми сучасної польської преси (на прикладі видань «Gazeta Wyborcza», «Rzeczpospolita» та «Nowe Państwo»)	Практичне (2 год.)	Anna Wittenberg. "Gazeta Wyborcza" i "Rzeczpospolita" manipulują czy działają zgodnie z linią? Statystyki w służbie ideologii. https://natemat.pl/21123,gazeta-wyborcza-i-rzeczpospolita-manipuluja- czy-dzialaja-zgodnie-z-linia-statystyki- w-sluzbie-ideologii	Підготувати відповіді на запитання (5 год.): Практика моделювання ідеологем в ліберальних ЗМІ Польщі. Консервативні ідеологеми в польських медіа. Українське питання на шпальтах польських ЗМІ. Ідеологеми для українського читача. (5 год.)	тиждень
13. тиждень	Ідеологеми російської редакції «Радіо Свобода». Аналіз публіцистичних програм.	Практичне (2 год.)	Gene Sosin. Sparks of Liberty: An Insider's Memoir of Radio Liberty. - Penn State University Press, 1999. – 340 p.	Підготувати відповіді на запитання: Світоглядна карта «Радіо Свобода». Місія російської редакції «Радіо Свобода». Основні ідеологеми російської редакції «Радіо Свобода». Висвітлення російсько-української війни. (5 год.)	тиждень
14. тиждень	Контрпропаганда в українських ЗМІ. Українські факти проти російської пропаганди.	Практиче (2 год.)	Гусєва С., Іваницька Б. Основні методи пропаганди в російському інтернет-змі pravda.ru // Вісник національного університету «Львівська політехніка», 2018, випуск 896, номер 2, с. 59-64. Денисюк Ж.Пропаганда та контрпропаганда в контексті стратегій державної інформаційної політики // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. – 2021. http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/2_2021/10.pdf	Підготувати відповіді на запитання: Специфіка української контрпропаганди. Адекватне прочитання історії vs історичні маніпуляції. Основні контрідеологеми в	тиждень

				українських ЗМІ. (5 год.)	
15. тиждень	Захист проєктів.	Практ. заняття.			
16. тиждень	Захист проєктів.	Практ. заняття.			

Розробив доц. Тарас Лильо